

Globalizace obchodu

Globalizace obchodu

1. Vývoj systému mezinárodního obchodu
2. Současná struktura mezinárodního obchodu
3. Regulace mezinárodního obchodu

Historie

- ✦ Počátek obchodu: specializace výroby
  - ◆ potřeba směny
- ✦ Dvě formy
  - ◆ lokální obchod
    - krátké vzdálenosti, základní potřeby, většina zboží
  - ◆ dálkový obchod
    - původně jen velmi malý objem, luxusní zboží, pro úzkou vrstvu spotřebitelů
- ✦ Klíčový faktor pro vývoj obchodu: vznik národních států v Evropě
  - ◆ uvnitř států vytvářen volný prostor pro obchod
    - omezování výsad, mýt, privilegií
    - zajišťování bezpečnosti (loupežníci, piráti)
  - ◆ „koncentrace“ cel na hranicích
    - vyšší cla než dříve, významný zdroj státních příjmů
    - merkantilistická politika
    - růst významu hranic
- ✦ 19. století:
  - ◆ státy rozšířeny téměř po celém světě
  - ◆ uvnitř států téměř neomezený obchod

Mezinárodní obchod konce 19. století

✦ 1870 – 1913

✦ růst mezinárodní propojenosti ekonomik

- ◆ tempo růstu výroby (průměrně ročně): 2,7%
- ◆ tempo růstu objemu obchodu (průměrně ročně): 3,5%

✦ Geografie mezinárodního obchodu: jádro – periferie

- ◆ odchodní systém řízený vyspělými zeměmi (Evropa, USA)
- ◆ vyspělé země: produkce téměř veškerého průmyslového zboží
- ◆ periferie:
  - export surovin
  - trhy

✦ Geografická struktura světového obchodu:

- ◆ 45% obchodu mezi vyspělými zeměmi
- ◆ 50% obchodu mezi jádrem a periferií
- ◆ 5% mezi zeměmi periferie

Protekcjonismus

- ✦ mezi válkami mnohem pomalejší růst obchodu
- ✦ nárůst protekcjonismu
  - ◆ „ekonomický nacionalismus“
  - ◆ vyvrcholil světovou krizí 1929-1932
- ✦ podíl exportu na tvorbě HDP
  - ◆ dlouhodobě rostl v letech 1820 – 1929
  - ◆ od roku 1930 se snižoval (do počátku 50. let)

Vznik nové mapy světového obchodu

- ✦ výsledkem politických a ekonomických procesů na konci 2. sv. války a po ní
  - ◆ také vliv technologického pokroku (doprava, telekomunikace)
- ✦ typická struktura jádro – periferie
  - ◆ do 2. sv. války
  - ◆ 1938:
    - 90% prům. produkce vyrábělo jen 11 států
    - 2/3 produkce jejich produkce exportováno do periferie
    - 4/5 exportu primárních komodit (surovin) z periferie směřovalo do vyspělých zemí
- ✦ 1945: nový začátek
  - ◆ nová politická realita (studená válka)
  - ◆ vznik regulačních institucí (IMF, IBRD, GATT)

„Zlatý věk“

- ✦ podíl exportu na HDP
  - ◆ míra „globalizace obchodu“
  - ◆ indikátor ekonomické propojenosti mezi státy
- ✦ maximum roku 1929 překonáno začátkem 60. let
  - ◆ roční růst obchodu 8,5%!
  - ◆ „zlatý věk“
    - od počátku 50. let do počátku 70. let
- ✦ od té doby střídání období rychlého růstu a stagnace
  - ◆ stagnace
    - po ropných „šocích“
    - začátkem 90. let
    - asijská krize (1997)
  - ◆ boom: 1984, 1988, 1994, 2000

Příčiny růstu

- ✦ 1. rychlý růst průmyslu (a obchodu s prům. výrobky)
  - ◆ suroviny – průmyslové zboží – služby
  - ◆ koncem 80. let tvořily 80% exportu vyspělých zemí průmyslové výrobky
    - teprve později nárůst služeb
  - ◆ rozvojové země: růst podílu průmyslových výrobků
    - 1960: 20%
    - konec 80. let: 50%
  - ◆ koncem 70. let přesáhla hodnota exportu průmyslových výrobků z periferie hodnotu exportu surovin
    - signál existence nové mezinárodní dělby práce
    - vyspělé země už nemají monopol na výrobu

Příčiny růstu

✦ 2. růst obchodu uvnitř odvětví

- ◆ spíše než mezi odvětvími
- ◆ mezistátní obchod s podobnými druhy zboží
  - spíše než velmi odlišnými
- ◆ týká se hlavně vyspělých zemí
  - podíl vnitro-odvětvového obchodu:
    - ◆ 1960: 45%
    - ◆ 1990: 70-85%

✦ 3. vzestup NNS

- ◆ hlavní tvůrci globální ekonomiky
- ◆ a) NNS dominují světovému obchodu
  - mezi nimi asi 2/3 světového obchodu
- ◆ b) velká část obchodu uzavřena uvnitř NNS
  - obchod mezi státy, ale uvnitř firem
  - asi 1/3 světového obchodu
  - U.K.: 80% exportu uvnitř firem
    - ◆ britských i jiných

Globální triáda

✦ Severní Amerika – Evropa- východní Asie

- odtud vychází 80% světového exportu
- intenzivní obchod především **uvnitř** každého z těchto regionů
  - EU (1999): 61% exportu ze zemí EU směřovalo do jiných zemí EU
  - NAFTA: 45%
  - východní Asie: 53%

✦ 2 důvody

- politická a ekonomická integrace (EU, NAFTA)
- geografická blízkost
  - role NNS – vytvářejí *produkční sítě*
  - Akio Morita (Sony): **glocalizace**

Regulace

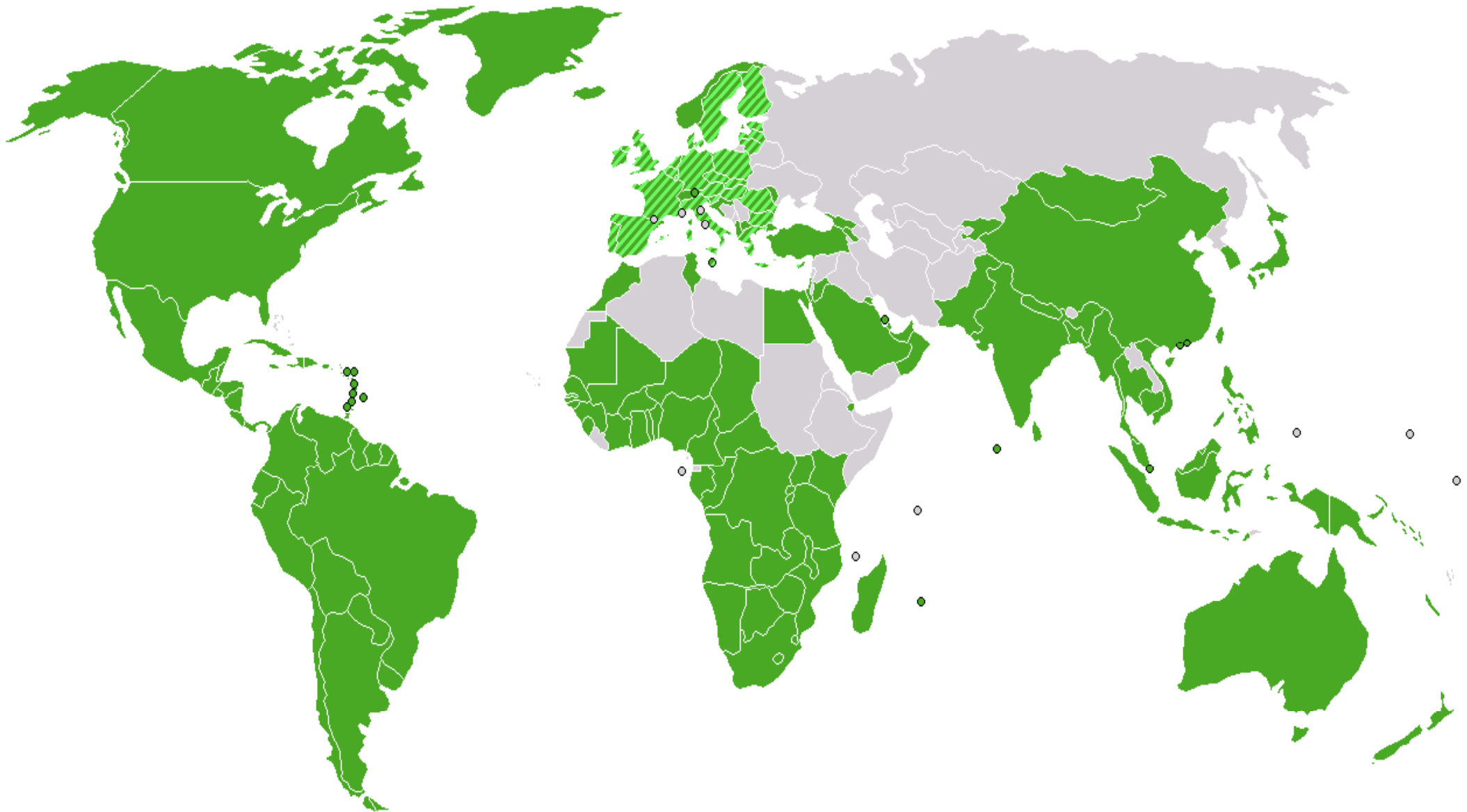
- ✦ Dlouhá tradice protekcionismu
  - ◆ merkantilismus
- ✦ proti němu: volný obchod (od konce 18. století)
- ✦ historie regulace mezinárodního obchodu je sporem mezi národním protekcionismem a volným trhem
- ✦ hlavní mocnosti prosazují volný trh
  - ◆ 19. století: hlavní advokát laizess-faire: Velká Británie
    - ◆ oponenti: USA, Německo
    - ◆ Friedrich List
  - ◆ po r. 1945: hlavní advokát volného trhu USA
    - hospodářský vzestup Japonska – na „listovské“ politice

GATT

- ✦ do konce 40. let byla všechna regulace obchodu národní
  - ◆ případně bilaterální dohody
- ✦ po válce: nové mezinárodní ekonomické uspořádání (NIEO)
  - ◆ vznik mezinárodního regulačního mechanismu
- ✦ GATT
  - ◆ původně 23 států
  - ◆ dnes cca 130
    - více než 90% světového obchodu
- ✦ jednání o liberalizaci obchodu – od r. 1947
  - ◆ 8 kol
  - ◆ poslední Uruguayské kolo (1986-1994)
- ✦ snížení cel
  - ◆ průměrná cla ve 40. letech : 40%
  - ◆ koncem 90. let: 4%
  - ◆ ale nárůst jiných omezení
    - dovozní kvóty.

WTO

členské státy (2005)

WTO

členové a pozorovatelé (2005)

